

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

Подорожуємо у світ англійської мови **ЧОМУ НЕОБХІДНО ВЧИТИ ІНОЗЕМНУ МОВУ ЩЕ З ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ? (Чому?)**

Актуальність вивчення англійської мови з дошкільного дитинства на сучасному етапі визначається такими чинниками: сучасними тенденціями розвитку суспільства, яке характеризується глобалізованістю, відкритістю та інформатизованістю; концептуальними положеннями модернізації освіти в Україні; сучасними вимогами державних документів щодо розвитку й удосконалення національної системи дошкільної освіти.

Інтенсивні процеси глобалізації (інтенсифікація міжнародного співробітництва у сфері виробництва, зростання комунікації в міжнародному економічному, політичному та освітніх просторах), інформатизації (розвиток комунікативних, інформаційних технологій і мереж, інформатизація всіх сфер діяльності людини) та євроінтеграції України формують нове громадянське суспільство, з новими стандартами життя, поглядами, світосприйняттям. Відповідно формуються і нові запити суспільства, вимоги до різних сфер життєдіяльності і, насамперед, до освіти. Трансформації в суспільстві беззаперечно ведуть до появи нових концептуальних підходів та модернізації всіх освітніх ланок, і дошкільної зокрема. Актуальність та важливість вивчення англійської мови в дошкільному віці обґрунтовано і в державних документах щодо розвитку й удосконалення національної системи дошкільної освіти, а саме: у положеннях Державної національної програми “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), Законах України “Про освіту” та “Про дошкільну освіту”, Національній доктрині розвитку освіти, Концепції виховання дітей і молоді у національній системі освіти, “Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні” у багатьох програмах. У зазначених документах підкреслюється не лише необхідність утвердження нової гуманістичної парадигми, реалізації особистісно-зорієнтованого підходу до виховання, але й підвищення інтересу до іноземної мови як реального засобу міжкультурного спілкування [Збірник законодавчих і нормативних актів про дошкільну освіту / упорядники : К.Л. Крутій, Н.В. Маковецька. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2002. – 120 с.].

НАВІЩО ВЧИТИ ІНОЗЕМНУ МОВУ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ? (Навіщо?)

Сучасна система освіти окрім психологічної та фізіологічної готовності дитини до школи ставить досить високі вимоги до інтелектуальної підготовленості, яка передбачає також і оволодіння елементарними іншомовними комунікативними навичками, адже англійська мова, як іноземна вивчається в загальноосвітніх закладах вже з 2-го а в окремих випадках з 1-го класів. Діти молодшого шкільного віку, які не вивчали англійську мову, відчують труднощі в навчанні з цього предмету, що може призводити до того, що дитина відчуватиме себе неуспішною, а погані оцінки викликатимуть негативне ставлення до вивчення англійської мови взагалі. Тож **основне завдання** особи, яка організовує вивчення англійської мови з дітьми дошкільного віку - створення умов для розвитку інтересу до вивчення англійської мови, як засобу спілкування та комунікації з однолітками і дорослими, що в подальшому сприятиме легкому і швидкому періоду адаптації до нових вимог у школі і допоможе їм бути успішними.

КОЛИ ВАРТО ПОЧИНАТИ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ? (Коли?) На думку багатьох дослідників дошкільний період є найбільш сенситивним для оволодіння дітьми основами іноземного мовлення. Аналіз наукових праць свідчить про актуальність вивчення процесу підготовки дітей до іншомовного спілкування. О.В.Бойко, Ю.І.Веклич, Г.В.Матюха, Р.Ю.Мартінова, С.Ю.Ніколаєва, Є.І.Негневицька, Ю.І.Пассов,

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

С.В.Соколовська проводили дослідження щодо навчання дітей дошкільного віку іноземного спілкування. Питання щодо віку дітей для початку навчання іноземних мов, залишається наразі дискусійним. Деякі вчені (І.В. Веронська, Н.В. Імедадзе, Л.Г. Калініна, Н. Ронже, О.І. Митецька, О.Ю.Протасова) наполягають на ефективності навчання дітей іноземних мов, з моменту народження до 3-х років у колі сім'ї, за відомим класичним принципом "одна особа – одна мова". Значна кількість дослідників (Л.С. Виготський, І.О. Зимня, О.О. Леонтьєв, Л.О. Надудварі, Т.К. Полонська, Е. Пулгрем, В. Пенфільд, К.Д. Ушинський, З.Я. Футерман тощо) сходяться на думці, що краще за все вивчати іноземну мову в 5-8 років, коли система рідної мови дитиною вже досить добре засвоєна, а до нової мови вона ставиться свідомо. Саме в цьому віці ще мало штамтів мовної поведінки, легко по-новому "кодувати" свої думки, немає великих труднощів під час вступу в контакт іноземною мовою. Якщо методична система побудована досить грамотно з лінгводидактичної і психолінгвістичної точки зору, то успіх в опануванні пропонованого обмеженого мовного матеріалу та створенні необхідних передумов для подальшого засвоєння будь-якої іноземної мови забезпечений практично всім дітям [Обучение иностранному языку дошкольников: обзор теоретических позиций // Иностранные языки в школе. – 1990. – N 1. – С. 38–42.].

На думку Т. Зубенко сенситивний період для вивчення іноземних мов – це вік від 2-х до 7-ми років [Зубенко Т. В. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи / Т.В. Зубенко. – Миколаїв: МДУ імені В.О.Сухомлинського, 2006. – 120 с., с. 15]. Більшість же вчених вважає найбільш сприятливим, для початку навчання іноземних мов дітей, вік від 4 до 6 років (А.Ф.Гергель, О.І. Негневицька, Т.К. Полонська, З.Я. Футерман, Т.М. Шкваріна, К. Agoston, Th. Andersson та ін.).

Водночас, існує чимало негативних відгуків про доцільність навчання іноземної мови в дошкільному віці, оскільки це може спровокувати перевантаження психіки дитини незнайомою інформацією чи її надмірним о'ємом, викликати втому, що негативно позначається на здоров'ї вихованців та їхній подальшій мотивації щодо вивчення іноземної мови. Ось, чому особі, обов'язки якої передбачають вивчення англійської мови з дітьми дошкільного віку, надзвичайно *важливо пам'ятати*, що цей процес повинен відбуватися в умовах гармонійного емоційного стану дітей, проходити виключно з урахуванням інтересу та бажання дітей та у комфортному сприятливому середовищі.

У оновленій редакції програми «Дитина» англійську мову запропоновано вивчати у два етапи: І-й – з 4-5 років; ІІ – з 5-6 років.

ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ДОШКІЛЬНІ РОКИ. (Як впливає на розвиток?)

Володіння іноземними мовами є базою для інтелектуального та особистісного зростання, розширює світогляд, сприяє духовному розвитку особистості. Важливо взяти до уваги і той факт, що коли діти починають вивчати іноземну мову, вони опиняються практично в осередку багатомовності (бі- або полі- лінгвізму). Проблема двомовності та багатомовності достатньо досліджена в працях А.М. Богуш, У. Вайнрайха, Є.М. Верещагіна, Є.П. Голобородько, Ю.Д. Дешерієва, І.О. Луценко, В.А. Ляпунової, М.М. Михайлова, О.Й. Негневицької, К.Ю. Протасової, А.Є. Супруна, В.А. Трунової, О.Н. Хорошковської, Л.В. Щерби, В.М. Ярцевої та ін. [Дем'яненко О.Є. Білінгвізм і полілінгвізм: лінгвістичний, психологічний і педагогічний аспекти вивчення [Електронний ресурс] / О.Є. Дем'яненко. – Режим доступу : www.lib.ua-ru.net]. Так, В.М. Русанівський білінгвізмом вважає добре володіння як національною мовою, так і

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

мовою міжнаціонального спілкування. На думку автора, білінгвізм – це велике культурне надбання. Його розвиток аж ніяк не є перешкодою на шляху розвитку національних мов, навпаки, як екстралінгвістичний фактор, він може бути одним із важливих джерел подальшого розвитку національних мов [Філософські питання мовознавства / відп. ред. В.М. Русанівський. – К. : Наукова думка, 1972. – 199 с., с. 160]. А.М. Богуш було експериментально доведено, що в дітей в умовах білінгвізму відбувається інтерферуючий вплив мовних систем (взаємообмін мовних явищ з однієї мови в іншу) [Богуш А.М. Педагогічні нотатки та роздуми : зб. наук.-метод. праць / А.М. Богуш. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПРС” ЛТД, 2001. – 224 с., с. 122].

Отже, білінгвізм і полілінгвізм не тільки не заважають нормальному розумовому розвитку дітей, проте є однією з умов такого розвитку. Взаємопов'язане вивчення кількох мов сприяє формуванню в них здатності до аналізу й синтезу, мовної й мовленнєвої компетенції, а також піднесенню загального культурного рівня дітей.

Значення вивчення іноземної мови в дошкільному віці є беззаперечним, насамперед тому, що впливає на *фізичний, психічний та особистісний* розвиток дітей.

Фізичний розвиток дітей дошкільного віку на заняттях англійської мови забезпечується насамперед тим, що в процесі розучування іншомовного матеріалу відбувається розвиток різних органів і систем. Перш за все необхідно зупинитись на розвитку артикуляційного апарату: вивчення іноземних звуків, слів, речень, віршів, діалогів та монологічне мовлення передбачає урізноманітнення позицій артикуляційних органів у порівнянні з попередньо відомими положеннями, які притаманні при вимові звуків, слів, речень рідної мови. Розвиток верхнього плечового поясу, тулуба та ніг забезпечується тим, що процес розучування та вивчення багатьох об'єктів та явищ, супроводжується руховою імітацією, вправами на розвиток дрібної моторики (пальцеві ігри, імітаційні та мімічні вправи), розучування різних римовок, фізичних хвилинок та інших малих англomовних фольклорних жанрів неможливе без рухової активності та імітативних рухів, тож кожне заняття іноземної мови передбачатиме певне фізичне навантаження. На окрему увагу заслуговують вправи на релаксацію, що повинні бути передбачені на кожному занятті, зокрема елементи дихальної та пластичної гімнастики, пальчикової гімнастики, слухання заспокійливої музики (динамічні паузи) тощо, що є елементами здоров'язберігаючих та здоров'язміцнюючих технологій фізичного розвитку дітей дошкільного віку. Рухова діяльність сприяє розвитку системи аналізаторів, активізує роботу органів чуття, прискорює розвиток мовлення, допомагає формуванню розумових дій. Зображуючи різноманітні предмети, дії та явища, граючи цікаві ігри та фізкультурні хвилинки діти перебувають у динаміці, що попереджує втому та нервово-психічне виснаження, а отже сприяє здоров'язбереженню дошкільників.

Загальновідомо, що **психічний розвиток** передбачає розвиток поведінкових реакцій, когнітивний аспект (розвиток інтелекту) та особистісне становлення. У контексті вивчення дітьми дошкільного віку англійської мови варто пам'ятати, що заняття повинні збагачувати поведінковий досвід дітей (розвивати у дітей вміння реагувати на звернення, репліки, прохання, спонукання, заохочення іноземною мовою). Вивчення англійської мови інтенсифікує інтелектуальний розвиток, а саме сприйняття, пам'ять, мова, уява, самосвідомість, самоконтроль, характер, володіння тілом, творчість, інтуїція. В процесі вивчення іноземної мови діти сприймають певний об'єм інформації, який потрібно запам'ятати, проаналізувати особливості чи ознаки об'єктів, діти навчаються вимовляти англomовні звуки, букви, фрази, репліки, речення, вивчають малі фольклорні жанри,

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

вчатися комунікуватись між собою іноземною мовою, правильно вибудовувати діалог та висловлювати свою думку, демонструвати знання, на основі чого формується емоційно-вольова сфера та поведінка дітей в цілому.

Гармонійний **особистісний розвиток** дітей дошкільного віку в процесі вивчення англійської мови забезпечується особистісно-орієнтованим підходом до організації освітнього процесу, який передбачає врахування: індивідуальних вікових, психофізичних особливостей вихованців, диференціацію, гуманізацію навчального процесу, інтерактивну взаємодію між усіма учасниками процесу тощо. Особистісному становленню сприятимуть не лише концептуальні підходи щодо організації та здійснення процесу вивчення англійської мови, але й створення іншомовного комунікативного простору, яке характеризується автентичністю мовленнєвого потоку та різноманітністю життєвих ситуацій, притаманних для такого середовища чи оточення. Вивчення іноземної мови дітьми дошкільного віку сприяє не лише збагаченню соціокультурної компетентності (розширення знань дітей про культуру, традиції та національні особливості англomовних країн світу), але й позитивно впливає на **соціалізацію** дітей, що забезпечується шляхом створення різних автентичних та життєво відповідних комунікативних ситуацій. Процес навчання англійської мови можна розглянути як засіб розвитку дитини в соціумі, що допомагає розкрити її особистісний потенціал. Для правильної організації системи навчання іноземної мови дітей дошкільного віку потрібно враховувати вікові та індивідуальні особливості. Ці індивідуальні якості дошкільників потрібно враховувати з перших занять.

На заняттях англійської мови деякі діти можуть бути непосидючими, активними, щоб на них звернули увагу. У багатьох дітей зберігається сором'язливість, неспокійність, одні діти виявляють активність та інтерес у спілкуванні, а інші – замкнуті, пасивні. Ці всі психічні та фізичні фактори впливають на методи викладання англійської мови. Так, особа, яка організовує процес навчання англійської мови з дітьми дошкільного віку, при створенні англomовної комунікативної ситуації обов'язково передбачатиме рольову складову (призначення ролей, наприклад: гостя з Англії, герої англomовної казки, турист в англomовній країні тощо). Програвання дітьми певних ролей дозволяє їм вийти зі звичного для них психологічного стану та спонукає до дії, комунікації, розв'язання комунікативної задачі. Особливо позитивний вплив таке розігрування має на сором'язливих дітей; дітей, у яких є іншомовний комунікативний бар'єр. Більш того, особа, яка організовує процес навчання англійської мови з дітьми дошкільного віку може корегувати таким чином поведінку дітей, наприклад: активним, збудливим дітям відводити ролі більш врівноважених, спокійних персонажів, а сором'язливим – більш сміливіші характери.

МЕТА ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ДОШКІЛЬНОМУ ДИТИНСТВІ.

Особи чи фахівці, які організовують навчання англійської мови дітей дошкільного віку повинні орієнтуватись на основні положення Закону «Про освіту», в якому дошкільна визначається як вихідна ланка безперервної освіти, становлення і розвитку особистості. Оскільки основною метою дошкільної освіти є – забезпечення фізичного та психічного здоров'я дітей, їх повноцінного розвитку, готовності до школи, набуття життєвого досвіду, то основною метою вивчення іноземної мови є – сприяння повноцінному своєчасному розвитку дитини, збагаченню її інтелектуальної, вольової, емоційної, моральної та соціальної сфер у процесі оволодіння основами іншомовного спілкування [Шкваріна, Т. М. Заняття з англійської мови у дошкільному навчальному закладі (теорія і

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

практика) [Текст] : навч. посібник для вчителів англ. мови та студ. вищ. пед7 навч. закладів / Т. М. Шкваріна. - Умань : [б.в.], 2003. - 250 с. - Бібліогр.: с. 54-55. - ISBN 966-7659-33-X], а також збереження та зміцнення фізичного здоров'я дітей.

Вивчення англійської мови в дошкільні роки може відбуватися як стихійно – вдома під керівництвом батьків (осіб, що їх замінюють); так і організовано – в освітніх закладах різних за типом (дошкільних навчальних закладах, центрах розвитку, ігрових групах, групах сімейного типу тощо) та формою власності (державні, приватні, комунальні, громадські). Тож і цілі вивчення іноземної мови в дошкільному дитинстві може корелюватися із особливостями діяльності освітніх закладів та особливостями організації освітнього процесу вдома. Проте, де б не відбувалося вивчення іноземної мови основною **цілями** такого процесу повинно бути:

- формування мотивації дітей до спілкування англійською мовою (виховна);
- розвиток іншомовних комунікативних здібностей та формування елементарної іншомовної компетентності (практична);
- подолання психологічного бар'єру спілкування іноземною мовою (розвивальна);
- збагачення соціокультурного досвіду дітей (освітня).

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ.

Практичне втілення поставленої мети та завдань можливе за умови досягнення позитивного результату при вирішенні комплексу завдань:

- ✓ викликати та утримувати інтерес дітей до вивчення англійської мови як засобу комунікації у процесі організованих ігрових комунікативних ситуацій;
- ✓ цілеспрямовано навчати спілкуванню іноземною мовою в межах комунікативного мінімуму;
- ✓ збагачувати комунікативний досвід, сприяти розширенню використання лінгвістичних знань тощо;
- ✓ розвивати соціокультурну компетенцію, сприяти формуванню позитивних рис характеру, розвивати поведінкову реакцію, формувати навички норм поведінки.

Методика організації навчання дітей дошкільного віку англійській мові.

Історія методики навчання іноземних мов завжди була зорієнтована на пошуки найбільш раціонального методу навчання. Актуальним це питання залишається і для методики навчання англійської мови дітей дошкільного віку. Завжди методи навчання іноземних мов були у тісному взаємозв'язку із запитом суспільства, навіть зміст та завдання навчання мови, а подекуди і вибір самої мови залежав від цього. На сучасному етапі пріоритетним запитом суспільства є - практичність використання мови, тож на меті розроблених до програми «Дитина» методичних рекомендацій є – виокремлення, характеристика, аналіз та обґрунтування особливостей різних форм, методів та засобів які в найбільшій мірі будуть забезпечувати реалізацію мети іншомовного навчання дітей дошкільного віку та допомагатимуть готувати дітей до іншомовного спілкування.

Фахівці та особи, що займаються навчанням іноземних мов дітей дошкільного віку мають використовувати різноманітні форми і методи, що сприятимуть мовленнєвій активності усіх учасників освітнього процесу та перш за все, важливо дотримуватись загальноприйнятих у вітчизняній теорії і практиці системи дидактичних принципів навчання дітей дошкільного віку англійської мови. До них належать:

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

- принцип комунікативної спрямованості організації особистісного спілкування;
- принцип врахування особливостей рідної мови;
- принцип свідомого засвоєння навчального матеріалу;
- принцип зацікавленості та активності;
- принцип використання рольових ігор;
- принцип наочності;
- принцип організації колективного спілкування;
- принцип доступності та посильності;
- принцип розвивального навчання;
- принцип індивідуалізації та диференціації;
- принцип поетапно концентрованої організації навчального процесу;
- принцип вихову чого навчання [шкваріна, с. 57-63].

ЯК ВЧИТИ? Методичні рекомендації до програми «Дитини» щодо вивчення дітьми дошкільного віку англійської мови розроблені як для осіб, які здійснюють іншомовне навчання в умовах спеціально організованого педагогічного процесу так на і осіб, які здійснюють стихійне вивчення, що обумовлює вибір відповідних форм, методів та засобів організації освітнього процесу. Опис процесуального аспекту вивчення дітьми дошкільного віку англійської мови структурно представлено такими моделями:

«Допоможи мені вивчити англійську!» (занятійна модель) - типи занять; види і типи ігор, вправ; особливі засоби; робота спільно з батьками;

«Діємо разом, давай спілкуватися і гратися!» (проектна модель) - види спільної діяльності; тематика; проект спільно з батьками;

«Я можу сам розмовляти та спілкуватись з іншими!» (середовищна модель) сприятливе середовище; умови; дидактичні засоби; рекомендації щодо створення середовища в умовах родини.

Відповідно до програми «Дитина» вивчення англійської мови відбувається впродовж двох років, розпочинається у віці чотирьох або п'яти років і продовжується у віці шести семи. В період 4-5 років відбувається інтенсивний розвиток інтелектуальної, вольової, мотиваційної та емоційної сфер. У цьому віці у дітей вже сформований певний словниковий запас і вимова звуків, вони вживають граматичні форми рідної мови згідно із законами та нормами фонетики, прагнуть і вміють орієнтуватися у ситуаціях спілкування, підтримують розмову, ведуть діалог, здатні зосереджуватись і концентрувати увагу в ігрових формах діяльності, проявляють інтерес до спілкування однолітками та дорослими, прагнуть досягти успіху в розв'язанні поставлених завдань, заохочення тощо. Оскільки мовленнєвий апарат дітей дошкільного віку характеризується гнучкістю та піддатливістю для формування іншомовної вимови, добре розвинутою здатністю до імітації вивчення іноземної мови лише додатково сприятиме розвитку органів мовлення.

Відповідно до програми «Дитина» основним завданням на другому році вивчення англійської мови в дошкільному дитинстві є: продовження розвитку у дітей старшого дошкільного віку стійкого інтересу до вивчення англійської мови як засобу комунікації між собою, з дорослими та представників англословних країн, створення умов формування та розвитку іншомовної (англословної) мовленнєвої компетенції з фонетики, лексики, граматики тощо [Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. Проекту В. О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.: Г.В.Беленька ; авт.: кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

Білокаленко [та ін.] ; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Мін. осв. І науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304 с., с. 258].

Де може відбуватися навчання? *Навчання дітей дошкільного віку англійської мови* може відбуватись як *вдома* так і в *дошкільному навчальному закладі* (або спеціально організованих освітніх закладах (центрах розвитку, ігрових групах, групах сімейного типу тощо). Вивчення будь-якої іноземної мови передбачає формування у особи, яка вивчає мову комунікативної компетентності, що забезпечується оволодінням фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу і дозволяє встановлювати контакти зі знавцями та носіями мови. Дослідження підтвердили (О. Й. Негневицьката ін.), що кожне заняття з англійської мови для дитини можна зробити цікавим, захоплюючим, бажаним, якщо воно буде проводитися у формі дидактичної сюжетно-рольової гри. Ефективним шляхом формування у дошкільників пізнавальних мотивів та живого інтересу до вивчення англійської мови має стати надання цим мотивам та інтересам ігрової спрямованості, оскільки ігрова діяльність у цьому віці є провідною, тож вивчення англійської фонетики лексики та граматики повинно відбуватися виключно в ігровій формі. Кожне заняття організовується як ігрове спілкування педагога (дорослого) і дітей та під його керівництвом дітей між собою [Бойко О. В. Особливості формування мовленнєвої активності у дітей на заняттях з іноземної (англійської) мови / О.Бойко // Наукові записки Ніжин. Держ. ун-ту імені М.Гоголя : наук. журн. / за ред. Є.І.Коваленко. – Ніжин: НДУ, 2006. – С. 45-48.].

В якій формі відбувається вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку? Ігрові ситуації занять повинні моделювати дитяче спілкування, ігри, аналогічні іграм рідною мовою, поєднувати мовленнєві та не мовленнєві дії, вербальне та невербальне спілкування, візуальне та звукове подання інформації, використання англійськомовних соціокультурних джерел, адресованих дітям (пісні, вірші, ігри, інші види фольклору та авторські тексти). Особлива увага має приділятися логічній послідовності, взаємозв'язку використання рецептивних, репродуктивних, продуктивних, комунікативних та умовно-комунікативних вправ. Вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку відбувається може організовуватися у різних формах ігрових занять, а саме:

1. Індивідуальні (до 2 дітей).
2. Індивідуально-групові (до 4 дітей)
3. Групові (не більше 8 дітей)
4. Фронтальні (не більше 12 дітей)

У кожний із типів занять закладено **чотирьох компонентну модель** вивчення англійської мови, яка передбачає реалізацію системно-діяльнісного підходу до організації освітнього процесу. Кожна частина заняття передбачає використання різних методів, проведення ігор, вправ, римовок та пісень, залучення окремих засобів.

Проаналізуємо кожну з частин заняття.

І частина - комунікативна діяльність.

Вирішуються завдання розвитку зв'язного мовлення, а саме - діалогічного. Ось чому запитання до дітей, що спрямовані на актуалізацію мовленнєвого досвіду й активізацію наявної лексики, будуть плануватися на початку заняття, а не наприкінці. Доречним у цій частині є навчання формулам мовленнєвого етикету.

На цьому етапі доцільно проводити комунікативні розминки та ігри типу: «Who are you?», «What is your name?», «Roll a ball», «What is missed?» та інші. Серед вправ

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

ефективними є вправи на повторення та імітацію, наприклад: «Repeat after me», «Make the same», «Pronounce the same», «This is the way...», «Train» тощо.

II частина - пізнавальна діяльність.

Плануються завдання на збагачення, актуалізацію (реалізація потенціальних властивостей елементів мови в мовленні, використання їх відповідно до мети висловлення і вимог певної мовленнєвої ситуації), активізацію лексики, вводяться нові слова. Доцільними іграми будуть: «Who came?», «Fairy hat» тощо, а серед вправ: «Show me please», «Find an object I ask», «What is hidden?» та інші.

III частина - перетворювальна діяльність. У цій частині заняття педагог планує роботу над формуванням граматично правильного мовлення дітей (формотворення, словозміна, словотворення, синтаксис тощо). Важливими на цьому етапі заняття є ігри та вправи спрямовані на створення комунікативних ситуацій відповідно до тематики, яка вивчається, наприклад: ігри по темі «At the supermarket» (У супермаркеті): «I'd like to buy», «Give me please», «How much does it cost? How much? How many?», «At the shop» тощо; вправи «Show me please», «Give me, please», «What is it?» і т.д.

IV частина - оцінно-контрольна діяльність. Педагог (дорослий) вирішує завдання розвитку зв'язного мовлення (активізація дискурсу, побудова монологів тощо). Домінуючими іграми на цьому етапі можуть бути «Tell me please», «What do you know», «Can you tell me about» і т.д., а серед вправ «Make a circle», «To be a leader», «Microphone», «Interview» тощо.

Підкреслимо, що невід'ємним аспектом кожного заняття є розучування англомовних малих фольклорних жанрів, а саме віршів, римовок та дитячих пісень, вибір яких обумовлюється видами мовленнєвої діяльності. Так для фонетичних розминок чи зарядок доцільно використовувати англомовні віршики («Humpty-Dumpty», «Wheels on a bus», «Old MacDonald»...), римівки («Good morning! Good morning!», «Little star», «Baa-baa Black sheep»...), скоромовки («Peter Piper», «Betty Better», «Great gray goats»...) та пісні («Phonics song»). Для розучування лексики та граматичних конструкцій такі вірші: «Finger family», «What is your name?...», «I see window...» тощо; римівки: «Good night family rhythm», «Five little ducks»: пісні «Fishing-song», «Miss Polly had a dolly», «If you happy and you know it...», «Ten in a bed», «Five little monkeys», «Head and shoulders» і т.д. Для аудіювання можна організувати не тільки безпосереднє прослуховування мовного зразка від педагога (дорослого), але й відеоперегляд зазначених пісень, віршів та римовок.

Підсумовуючи, зазначимо, що всі ігри, вправи та інших способів вивчення мови умовно поділяються на: ігри спрямовані на розвиток мовлення та творчого діяльності дітей (граматичні ігри (grammar games)), ігри спрямовані на тренування у розучування та вживанні слів (lexical game) та ігри, які сприяють удосконаленню мовленнєвих навичок (drama and role play).

Наприклад ігри для дітей, які тільки починають вивчати англійську мову, ігри на ознайомлення зі звуками або познайомитися з алфавітом:

- назвати звук (чи букву) зображену на картках, і вдаряти м'ячем об підлогу або плеснути в долоні, почувши заданий педагогом (дорослим) звук;
- двом командам дітей пропонується назвати якомога більше слів із запропонованих звуків чи букв;
- на другому році навчання можна запропонувати дітям написати це слово по першій букві якомога швидше.

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

У процесі вивчення звуків можна використовувати такі ігри для дітей англійською мовою:

- знайти звуки (букви) в у слові;
- двом командам дітей дати завдання вимовити звук шляхом звуконаслідування або проговорити скороговку.

Для роботи з новим лексичним матеріалом і закріплення попередньо вивченого матеріалу можуть підійти рольові ігри та ігри-драматизації, наприклад:

- рольові ігри на задану тему, що дає дітям можливість відчувати себе в ролі різних персонажів на сцені;
- розділивши дітей на підгрупи, запропонувати їм вгадати загадки і головоломки англійською мовою;
- ігри-припущення: що станеться, якщо? («What will happen if...?»)

Не варто забувати також і про англійські пальчикові ігри: «Finger family», «Once I caught a fish alive», «Stone, thither, paper thing» тощо.

Зазначене доводить, що важливе значення у процесі вивчення дітьми дошкільного віку англійської мови має також і **вибір методів навчання**, серед яких виокремлюємо традиційні та інноваційні. До традиційних належать:

- безпосередній/прямий метод;
- граматично-перекладний метод;
- аудіо-лінгвальний метод;
- когнітивний метод.

До інноваційних методів навчання дітей дошкільного віку англійської мови належать:

- метод повної фізичної реакції (TPR)
- сугестивний
- комунікативний [Шкваріна, с. 18-30].

Вибір методів навчання обумовлює особливості взаємодії та співпраці педагога (дорослого) з дітьми, впливає на вибір тем для вивчення та форму співпраці з батьками.

Щодо традиційних методів, то зазначимо, що для реалізації програмових завдань педагогу (дорослому) варто визначитись з перших двох, оскільки аудіо-лінгвальний та когнітивний не відповідає віковим особливостям дітей дошкільного віку. Загальновідомо, що безпосередній метод, прямий або безперекладний передбачає комунікацію педагога (дорослого) з дітьми без перекладу на рідну мову, а граматично-перекладний передбачає переклад англійського матеріалу на рідну мову. Останній є типовим в умовах сучасних дошкільних навчальних закладах. Обидва методи є оптимальними для вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку. Проте, який би метод педагог (дорослий) не обрав би важливо пам'ятати, що провідним методом навчання для дошкільного віку є гра.

Природного характеру мотивації мовленнєвої діяльності дитини на заняттях із вивчення іноземної мови надає гра як провідний вид діяльності дошкільняти. Мета ігрової діяльності на цих заняттях — зробити їх цікавими, бажаними для дитини, активізувати резерви мимовільного та потенціал довільного запам'ятовування й осмислення в межах ігрового контексту, досягти успіху в розв'язанні комунікативних завдань іншомовними засобами.

Організовувати заняття з іноземної мови в дошкільному закладі варто як специфічну цільову ігрову діяльність, куди входять сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні (словесні, настільно-друковані, з іграшками та картинками та ін.), рухливі, комп'ютерні, музичні ігри. Ці ігри, зумовлені рядом правил, отримують у своєму перебігу лаконічне

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

словесне вираження і пропонують дітям для багаторазового повторення по кілька мовленнєвих зразків, чим забезпечують варіативно-ситуативне вправлення у слуханні та говорінні [Близнюк О. / .. Панова, Л.С. Ігри у навчанні іноземних мов [Текст]: Посібник для вчителів. - К.: Освіта, 1997. - 64 с.].

Послідовне введення педагогом ігрових елементів (ігор та ігрових вправ) у всі етапи навчання і в кожному етапі заняття створює загальну ігрову атмосферу. Тоді модельною схемою стає уявна ігрова ситуація, що охоплює все заняття. Разом з тим у ході занять не слід перетворювати ігри у самоціль, а самі заняття — на суцільні розваги. обов'язкове правило: гра має бути педагогічно й методично цілеспрямованою. Тільки тоді вона стане не дійовим засобом оптимізації та підвищення ефективності навчання іноземної мови.

Доцільно варіювати ігрові завдання, щоб забезпечити засвоєння дітьми більшого обсягу мовленнєвого матеріалу, формування міцніших початкових навичок монологічного та діалогічного мовлення.

Щодо інноваційних методів навчання дітей дошкільного віку англійської мови, то вони є оптимальними для використання, оскільки ґрунтуються на комунікативному підході до організації мовленнєвої діяльності.

Заняття з іноземної мови варто планувати з дотриманням циклічності вивчення розмовних тем, мовного та мовленнєвого матеріалу. Її основу складають такі види навчання: І — введення нового матеріалу (первинне ознайомлення); ІІ — поглиблене вивчення матеріалу (тренування у спілкуванні); ІІІ — закріплення і вдосконалення знань та навичок (тактика спілкування з використанням введеного мовного матеріалу)

Новий матеріал на заняттях з іноземної мови закріплюється шляхом індивідуального та хорового промовляння лексичних одиниць та граматичних конструкцій. Коли є змога, після цього вихователь перевіряє, як діти засвоїли введений матеріал, пропонуючи їм цікаві ігри та ігрові вправи на впізнавання предметів тощо. Щоб дітям було легше запам'ятовувати фрази, використовує наочні підказки (предмети, картинки). З подальшим розвитком у дошкільнят словесно-логічної пам'яті (поряд із образною) наочну підказку можна обмежити.

На кожному занятті з іноземної мови слід широко застосовувати різноманітну **наочність**, для кращого запам'ятовування дітьми мовленнєвого матеріалу і як засіб семантизації (з'ясування значення слів, зворотів тощо). Варто, зокрема надавати перевагу предметній наочності (іграшки, реальні речі, макети) та ілюстративній (картини, ілюстрації, слайди, кадри діафільмів та ін.). Показ може супроводжуватися мімікою, жестами, певним рухом, дією, що сприяє кращій семантизації слів. Надзвичайно цінним у такій роботі є елемент здогаду — він зацікавлює дітей, розвиває самостійне мислення.

Саме тому, варто пам'ятати, що за своєю специфікою процес вивчення дітьми дошкільного віку англійської мови завжди будуватиметься на **проектному підході**, оскільки вивчення кожної теми має певний алгоритм, цикл та завершується своєрідним заняттям-підсумком, на якому діти максимально демонструють свої навички іншомовної комунікації. Це може бути створення якогось продукту (малюнок, казки тощо та їх колективної презентації у групі чи на заході) навчання відбувається в процесі створення. Наприклад, намалювати свою кімнату і назвати, що як називається, зробити колективну аплікацію на тему «Seasons» (Пори року) і т.д.

Типологія залежить від обраної форми організації і кількості дітей, але гнучкий режим, варіантність поєднання форм навчання не передбачає безладдя в житті дитини; індивідуальні заняття не перекреслюють можливостей проведення фронтальних занять,

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

гурткова (секційна) робота не повинна перевантажувати звичний освітній процес, який здійснюється в дошкільному навчальному закладі чи вдома.

За видами навчання дітей дошкільного віку англійської мови і розвитку іншомовного мовлення **заняття є комплексними**, тому що в комплексі (сукупності) вирішуються різні освітні завдання (розвиток психічних процесів – пам'ять, увага, мислення; навчання фонетики, лексики, граматики; виховання позитивних взаємовідносин у групі тощо).

За запропонованою системою організації навчання англійської мови дітей дошкільного віку всі заняття є *тематичними*, що презентовано в програмі тематичними поділом лексичного та граматичного матеріалу, в контексті яких вивчається граматика. Всі заняття мають основний "мотив"; всі завдання (словникова робота, формування граматично правильного мовлення, зв'язне мовлення) підпорядковано одній темі.

Час проведення занять з вивчення англійської мови чи англійської комунікативної ігрової діяльності визначається дошкільним закладом і залежить від того, хто проводить заняття. Якщо це робить вихователь з правом навчання англійської мови, який працює з групою, то він сам обирає зручний для занять час, розділяючи групу на підгрупи. Так, з однією підгрупою заняття може бути проведено зранку, з другою — після обіду, а наступного дня навпаки. Якщо ж заняття проводить особа, яка організовує вивчення англійської мови вдома, то складається графік такої діяльності залежно від того, скільки дітей залучено до цього процесу (одна, дві чи більше, якщо мова йде про ігрові групи та центри розвитку).

Кількість занять та англійської комунікативної ігрової діяльності на тиждень визначається умовами договору про організацію навчання дітей іноземної мови. Оптимальним варіантом є проведення впродовж тижня від мінімальної кількості 2 до максимальної кількості 4 занять.

Тривалість заняття залежить від вікової групи і в середньому триває 20-35 хвилин.

Процес вивчення дітьми дошкільного віку англійської мови не можливий без урахування та створення **підготовленого середовища**. У цьому контексті найважливішим беззаперечно є створення англійськомовного мовленнєвого середовища, яке забезпечується педагогом (дорослим). На окрему увагу заслуговує створення *матеріально-технічне забезпечення*, що забезпечує реалізацію *середовищної моделі* у процесі вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку. Оптимальними для процесу вивчення англійської мови дітьми дошкільного віку є наявність:

1. Кабінету для проведення занять із вивчення англійської мови.
2. Аудіо- та відеотехніка, фонотека та відеотека, друковані розвивальні та дидактичні ігри, демонстраційні матеріали.
3. Саморобні дидактичні та розвивальні матеріали, розмальовки, іграшки.
4. Інформаційна література з краєзнавства англійських країн.

Особливе значення має не тільки навчально-методичне забезпечення (наочність (дидактичні ігри, роздатковий матеріал, демонстраційні картинки тощо), книги для педагога, ТЗН (аудіо- та відео записи, комп'ютерне забезпечення тощо)), але й створення окремої «Кімнати для вивчення англійської мови», або «Куточка вивчення англійської мови» у дошкільному навчальному закладі чи вдома. Така «кімната» або «куточок» повинна бути оформлена відповідно до англійської тематики: невід'ємним аспектом повинен бути стенд з державною символікою 2-3 англійських країн світу, географічні карти, зображення чи макети з позначенням англійських країн, можна також пошити

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

національний костюм англійців для ляльки; доцільно буде зробити англomовний куточок з іменами дітей, створити англomовний календар пір року, місяців, днів тощо; педагогу (дорослому) варто також подумати над тим, що оптимально зонально розподілити тематику для вивчення, дуже доречним у цьому аспекті є мобільність такого «Тематичного куточку» (це може бути стенд на який можна було б кріпити слова, фрази, які вивчаються по певній темі). Окрім того, педагогу (дорослому) варто пам'ятати про казкових, мультиплікаційних героїв, які є носіями англійської мови, і яких педагог (дорослий) залучатиме у процес навчання. Тож «Кімната англійської мови» або «Куточок вивчення англійської мови» можна декорувати зображеннями цих героїв, педагог (дорослий) може виготовити маски героїв як для дівчаток так і для хлопчиків.

Варто також мати місце для навчально-демонстраційного матеріалу, а також для саморобних дидактичних посібників, посібників чи поробок виконаних дітьми чи їх батьками тощо. Інформаційна література, повинна бути завжди під рукою в педагога (дорослого).

Процес **вивчення англійської мови дітьми** дошкільного віку реалізується у **кілька етапів**:

I-й етап: *презентація та ознайомлення з новим матеріалом* – педагог (дорослий) презентує новий навчальний матеріал (звуки, слова, граматичні конструкції), пояснює особливості вимови (для звуків), семантичне значення (для слів) та особливості вживання (для граматичних конструкцій).

II-й етап: *розучування та вправляння нового матеріалу* – педагог (особа, що здійснює навчання дітей дошкільного віку англійської мови) організовує мовленнєву діяльність дітей спрямовану на розучування нових мовних явищ, тренування у вимові, вправляння у правильному вживанні слів чи фраз, розучуванні віршів, пісень тощо.

III-й етап: *закріплення вивченого матеріалу* – робота педагога (дорослого) спрямована на повторенні вивченого матеріалу, його закріпленні у контексті вивчення англomовних малих фольклорних жанрів, аудіовізуальної презентації, контролю якості засвоєння та правильності вживання.

IV-й етап: *практика у спілкуванні* – здійснюється робота по розширенню знань дітей дошкільного віку певної теми, вивчення малих фольклорних жанрів у контексті театралізації розігрування інсценівок; здійснення контролю за якістю засвоєння вивченого матеріалу тощо.

Кожен із описаних етапів забезпечує **формування іншомовних знань, навичок та вмінь**. Так, Т.М. Шкваріна підкреслювала, що знання, навички та вміння нерозривно пов'язані між собою і розподілені на три групи:

- якість фонетичних знань пов'язана з рецептивними слуховими навичками та навичками продуктивної вимови;
- лексичні знання формуються в залежності від рецептивних та продуктивних лексичних навичок;
- граматичні знання відображаються через граматичні рецептивні та продуктивні навички [Шкваріна, с. 91].

У процесі вивчення дітьми дошкільного віку англійської мови розрізняють також і вміння, які формуються лише по завершенню процесу формування знань та навичок. Розрізняють уміння з аудіювання (сформована рецептивна навичка, тобто сприймання іншомовного матеріалу), уміння говоріння (сформована продуктивна навичка), читання

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.: Г.В.Беленька ; авт.: кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

(сформована рецептивна навичка з розпізнавання іншомовного матеріалу) та письмо (сформована продуктивна навичка відтворення іншомовного тексту).

Вивчення фонетики.

Для реалізації практичної мети вивчення англійської мови в дошкільному дитинстві першочерговим є формування навичок вимови звуків та основними інтонаційними структурами мови, що вимагає від педагога (дорослого) гарного володіння англомовною звуковимовою, інтонацією та методикою навчання цього дітей.

Важливо пам'ятати і про врахування вікових особливостей дітей дошкільного віку та їхню спроможність засвоювати іншомовні звуки, цей аспект було закладено у зміст програми «Дитина» при розробці розділу «Подорожуємо у світ англійської мови». Так, у програмі зазначено, що вивчення фонетичного матеріалу впродовж першого і другого року вивчення англійської мови відбувається у три етапи та з урахуванням складності звуковимови, три групи звуків:

- звуки англійської мови, які майже однакові у вимові і не вимагають спеціального навчання, що засвоюються шляхом переносу [ʌ, ɔ, ə, u, e, i:, ou, au, ai, ei, i]; приголосні: [m, b, s, z, g, l, f, v, ʃ, dʒ, tʃ];

- звуки, які відрізняються від звуків рідної мови, подібні, але мають свої специфічні особливості: голосні: [a:, ɔ:, u:, ə:, ɔi, ju:, je:, ja:, æ, əu, ie]; приголосні: [t, d, n, l, e, j, p, k,];

- звуки англійської мови, які не мають аналогу в рідній мові, потребують пояснення їхньої артикуляції та вправлення: голосні [aoə, ɔue, juə, ia, aier, ue, ier, əuld, kju:]; приголосні [w, h, θ, (вимова звуку між зубами), ɳ , ɾ, ð (вимова звуку між зубами)].

Остання група звуків вимагає особливої уваги. Спочатку педагогу (дорослому) необхідно пояснити артикуляцію звуків, потім – досягти гарної вимови звука дитиною як ізольовано, так і в словах та реченнях. У зв'язку з цим кожного заняття необхідно опрацьовувати 1-2 звуки, легких та складних за вимовою.

Схема роботи над новим звуком:

Педагог (дорослий) вимовляє 1. речення. 2.[слово](#) 3. [звук](#).

1. Діти сприймають все, що говорить педагог (дорослий).

2. Діти вимовляють звук без голосу.

3. Діти вимовляють звук з голосом.

4. Діти вимовляють слово.

5. Діти вимовляють речення [Полонська Т.К. Навчання іноземної мови [Текст] / / Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку «Малютко» - К.: Свена. - 1993. - С. 124-136.].

Вивчення лексики.

Вивчення дітьми дошкільного віку іншомовного лексичного матеріалу теж відбувається у різних формах: індивідуально, у підгрупах, групах та фронтально. Лексичні і граматичні форми, які опанували діти під час сумісної діяльності, організованих форм роботи вони залюбки використовують у самостійних іграх. Важливим аспектом реалізації системного підходу до розвитку дошкільника є продуктивна діяльність, під час якої використовуються інтерактивні методи роботи з дітьми. Так, наприклад, під час опанування теми спілкування «Тварини і птахи», замість фонетичної зарядки діти в імітаційних вправах з англійською вимовою наслідують звуки тварин і птахів. Під час опанування інших тем спілкування ефективними були ігри «Питання – відповідь», коли діти не тільки відповідають на питання педагога, а й самі ставлять йому та своїм друзям

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

відповідні питання. Під час роботи з дітьми я постійно міняю порядок мовних дій (порядок питань, звернень, назв предметів та інше), щоб діти реагували на смисл слова, а не запам'ятовували звуковий ряд механічно. Щоб попередити стомлюваність, втрату інтересу у дітей, кожні 5-7 хвилин заняття проводжу ігри з елементами рухів, з командами англійською мовою. Цьому сприяє система використання різновиду спеціальних ігор: рекогносцирувальні ігри-вправи, альтернативні ігри-вправи, диференційовані ігри-вправи, конструктивні, ситуативні ігри – вправи, та інших.

Рекогносцирувальні ігри-вправи спрямовані на формування механізмів аудюювання і говоріння. Завдання цього типу вправ в навчанні аудююванню складається з формування механізмів сприйняття і внутрішнього проговорювання і відповідних слухових фонематичних навичок: створення фонематичного образу звуків, складів, слів, розуміння значення та призначення слів. Для досягнення поставлених завдань використовую пісеньки, лічилки, римовки, ігри-драматизації «Куточка Ряба», «Ріпка», ігрові ситуації «Як говорять українські і англійські тваринки?», «У лісі», ігри з лялька з театру «Тренер і спортсмени Jump!, Run!, Ply!, Swim!...», для імітації ігри «Телефон», «Папуги» [Полонська Т.К. Навчання іноземної мови дітей шестирічного віку в умовах дитячого саду [Текст]: Автореф. дис. канд., пед. наук. - К., 1993. -24 С.].

Диференційовані ігри – вправи формують механізм сегментації мовного ланцюжка, який передбачає розвиток інтонаційного слуху і навиків впізнавання та визначення окремих граматично-семантичних груп. Цьому сприяють загадки (артикуляційні, звукові, цифрові, предметні) вправи з використанням ляльок «Добре – погано», «Холодно-гаряче», «Тихо-голосно», в яких діти за підказками знаходять заховані іграшки.

Альтернативні ігри-вправи формують механізм оперативної пам'яті, включають навички пошуку, вибору слів за асоціативними ознаками і їх звуковому виду. Наприклад, «Дресирувальник і тварини», «Принеси.., будь ласка», «Яке число я загадав?», «Світлофор», «Лото», «Угадай, що я люблю».

Конструктивні ігри вправи формують можливість прогнозування і осмислення висловлювань. Це такі вправи як –«Знайди скарб», «Вгадай, що я люблю», «Добрий-злий», Загадки у виконанні дітей, наприклад: I am white, I can swim and fly. I can 'not Jump. I like fish; I say kria (a duck).

Ситуативні ігри – вправи спрямовані на формування оцінки комунікативної функції висловлювання у порівнянні до ситуації спілкування. Наприклад, гра «Теремок», тварини, які знаходяться у теремкові уточнюють якості тих хто тільки прийшли, вирішують впускати, або ні.

До ситуативних ігор відносяться і рольові ігри, які моделюють ситуації спілкування з того чи іншого приводу. Ці ігри в свою чергу поділяються на репродуктивні, коли діти промовляють стандартний діалог, приміняючи його в тій чи іншій ситуаціях і імпровізовані ігри, які потребують використання і видозміни різних моделей. Між цими іграми може виникнути і виникає імпровізація.

До ігор – змагань відноситься більшість ігор, які сприяють засвоєнню лексики і грамоти. В них перемагає той, хто краще володіє мовним матеріалом. Це кросворди, настільно – друковані ігри з лінгвістичними завданнями, виконання команд.

Ритмомузичні ігри – це традиційні ігри типу пісень, танців, хороводів, з обранням партнерів, які сприяють не стільки оволодінню комунікативними навичками, скільки самовдосконаленню фонетичної та ритмомелодійної сторони мови і занурення в дух мови,

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

наприклад:
»Nuts and May».

Художні або творчі ігри – це вид діяльності, який стоїть на межі ігри і художньої творчості, шлях до якого лежить через гру. Їх в свою чергу поділяють на драматизації (постановку маленьких сценок англійською мовою), образотворчі ігри (графічні диктанти, аплікації, тощо)мовно-творчі (добір рими, колективне складання маленьких казок).

На кордоні ситуативних імпровізаційних ігор і творчих драматизацій знаходиться такий вид діяльності, як імпровізація на тему відомої казки, яку діти грали не один раз. Наприклад, гра в «Ріпку», «Зайчикова хатинка», в яких у залежності від кількості тих, хто грає і засвоєння нової лексики, з'являються нові персонажі і репліки. І в казці одну роль можуть грати одразу декілька героїв, що дає змогу шліфувати вміння використовувати англійську в знайомих дітям ситуаціях спілкування.

Основним типом вправ у навчанні лексики є умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні та продуктивні вправи, в яких учень сприймає зразок мовлення і виконує з ним певні дії (в усній або письмовій формі) згідно створеної учителем ситуації мовлення, виконуючи такі види вправ:

- імітація зразка мовлення;
- лаконічні відповіді на альтернативні запитання вчителя;
- підстановка у зразок мовлення;
- завершення зразка мовлення;
- розширення зразка мовлення;
- відповіді на інші типи запитань;
- самостійне вживання лексичних одиниць у реченні;
- об'єднання зразка мовлення у понад фразові єдності – діалогічну та монологічну.

Поряд з умовно-комунікативними у процесі засвоєння лексичних одиниць застосовуються і не комунікативні вправи:

- а) на засвоєння форми і значення лексичних одиниць;
- б) на засвоєння сполучуваності слів [Кузьменко Ю.В. Вправи для формування лексичних навичок // Бібліотека журналу "Іноземні мови". – 2003. – № 4. – С. 21-25.].

Лексичний фонд

Лексичні одиниці, тобто слова - це найменша мовна одиниця, яка має якесь поняття. Кожне слово має свою звукову, семантичну, граматичну та графічну форму. Умови навчання ІМ в ДНЗ та специфічність контингенту дозволяє говорити про лексичний мінімум, що визначається викладачем у відповідності до лінгвістичних, психофізіологічних можливостей дітей та умов організації навчального процесу. Лексичний мінімум поділяється на активний та пасивний. Активна лексика - це та, що слугує для активного вживання при спілкуванні, пізніше письмі, а пасивна лексика існує для використання її знання для розуміння інших людей. Тобто в процесі оволодіння лексичними одиницями у дітей розвиваються лексичні навички:

Вимоги до підбору лексики для роботи з дітьми дошкільного віку:

> Відповідність фонетичної складності слів рівню розвитку артикуляційного апарату з урахуванням наявності недостатньо сформованих мовленнєвих функцій. Тому при підборі лексичного матеріалу краще обмежитися невеликою кількістю слів, але намагатися досягти більш чіткої вимови та раціонального використання їх у мовленнєвих зразках;

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

- > Відповідність лексичних одиниць [знанням](#) дітей, їх пізнавальним інтересам;
- > Циклічне розширення змісту лексичних одиниць, тобто послідовне пред'явлення назв предметів та явищ найближчого оточення);
- > Частотність використання слів;
- > За завданням психолінгвістики слова проходять етапи узагальнення, та зберігаються у пам'яті у вигляді семантичних груп. Тому заняття повинні бути тематично побудовані;
- > Доцільно використовувати комплексний підхід до підбору лексичного матеріалу (тобто для окремих занять підбираються слова за темами, які близькі/суміжні, що дозволить підбирати мовленнєві зразки, які найкраще поєднуються).

> Вимоги до організації процесу формування лексичного фонду:

1) Лексичний матеріал повинен бути таким, щоб дитина могла спиратись тільки на цю форму та могла набути навички відокремлювати будь-яке слово у мовленнєвому зразку (або у мовленнєвому потоці), та в той же час могла здобути навички цілісного сприйняття мовленнєвого зразка або діалогічної єдності (тобто до 1 лексичної одиниці дається 1 значення, варіативність значень дозволяється в кінці підготовчої групи, якщо це не перший рік навчання), щоб діти вміли відокремлювати - впізнавати слова, що вивчені, а головне – щоб сприймали цілісно.

2) Лексичний матеріал повинен поширюватися та ускладнюватись [відповідно](#) до змісту та форм усного мовлення дітей. У [склад](#) усього матеріалу повинне увійти стисле повторення та відтворення раніше вивченого у пам'яті дітей, але повторення потрібно вводити в заняття так, щоб не зупинити вивчення нових мовленнєвих зразків та слів.

3) Необхідно, щоб була наступність у подачі лексичного матеріалу (1-го та наступного заняття; 1-го, II-го... року навчання).

4) Етапи роботи над лексикою:

У процесі засвоєння лексичного матеріалу можна виділити наступні етапи:

1. Етап семантизації (ознайомлення). Проходить під час навчально-ігрової проблемної ситуації. Робота над словом починається з визначення його значення. Розкривається через показ предмета або дії, або через [переклад](#) тієї лексичної одиниці. Щоб у дітей виник мотив проводиться проблемна [ситуація](#), основна [функція](#) якої - допомогти дітям усвідомити, що нові слова їм необхідні, щоб прийняти участь в певній грі;

2. Етап активізації навчального матеріалу. На цьому етапі основним шляхом є цікава гра. Але перш ніж діти почнуть використовувати нові слова при побудові фраз необхідно, щоб слово пройшло [процес](#) інтеріоризації. Існує суттєва відмінність між запам'ятовуванням у традиційному розумінні і закарбуванням - в першому випадку може запам'ятатися багато слів, але у відірваному відтворенні, в другому – відбувається засвоєння слова як засобу мовленнєвої діяльності;

3. Етап закріплення та автоматизації дій з вивченими лексичними одиницями. Основна його мета полягає в тренуванні застосовувати нові слова в різних ситуаціях спілкування.

Для ефективної організації роботи на другому та третьому етапах опанування дітьми новими словами необхідно використовувати обґрунтовану систему тренувальних вправ. Така система була створена О.І. Негневицькою і включає:

1. Пасивне розпізнавання нового слова. Дитині ще важко вимовляти слово, але вона може його впізнавати.

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

2. Активне розпізнавання. Серед декількох запропонованих предметів або зображень дитина обирає 1 у відповідності до слова, що прозвучало.

3. Відтворення слів з підказкою.

4. Відтворення без підказки.

5. Продукція з вибором. Необхідно не повторити, а самостійно назвати слово.

6. Продукція без вибору (дитина називає єдиний предмет, що їй пропонується).

Значення вправ:

- вправи в рамках тренування допомагають дітям оволодіти словом як засобом спілкування.

- Забезпечити ігровий мотив для всіх дітей, бо під час гри всі діти беруть активну участь в грі [Полонська Т.К. Навчання іноземної мови дітей шестирічного віку в умовах дитячого саду [Текст]: Автореф. дис. канд., пед. наук. - К., 1993. -24 С.].

Вивчення граматики.

При ознайомленні дітей з граматичним [матеріалом](#) слід [брати](#) за основу пізнавальну діяльність, а під час тренування та застосування - комунікативну взаємодію. Навчаючи дошкільників граматики, педагог не повинен застосовувати правила-інструкції, спеціальні граматичні [терміни](#). Проблематичним є також доцільність використання моделей - схем граматичних структур, які вчителі іноземної мови застосовують на уроках у школі, використовуючи різноманітні [геометричні фігури](#), схеми, опорні [сигнали](#). Застосування таких [прийомів](#) передбачає сформованість у дітей певного рівня логічного [мислення](#), - зорової пам'яті, концентрації уваги, навичок письма. Але сказане не виключає використання у дошкільному навчанні основ граматики деяких асоціативних опор (різнокольорових кружечків, трикутників тощо). Важливо, щоб педагог при цьому діяв виважено, слідкував, щоб певний засіб завжди співпадав саме з одним і тим же граматичним явищем, а не з будь-яким.

Оптимальним способом дошкільного навчання граматичного матеріалу дітей є навчання граматичних структур і конструкцій у зразках мовлення.

Зразок мовлення - це типова одиниця мовлення, що служить опорою для утворення за аналогією інших одиниць мовлення, які мають таку ж структуру. Особлива методична цінність зразка мовлення полягає у тому, що він органічно поєднує різні аспекти мови (граматичний, лекаичний, фонетичний) у готове до застосування (чи сприймання) мовленнєве ціле. Робота із зразком мовлення передбачає одночасну роботу із граматичною структурою та лексичними одиницями, що наповнюють цю структуру.

Дошкільне навчання граматики англійської мови передбачає навчання лише спеціально відібраного граматичного мінімуму. Граматичний мінімум складається з активного та пасивного.

Кожна мовленнєва одиниця у мові має свою структуру. Розрізняють п'ять рівнів мовленнєвих одиниць: 1. рівень словоформи (слова); 2. рівень словосполучення; 3.рівень фрази-речення; 4. рівень понад фразової єдності (два та більше взаємопов'язаних речень);5. рівень тексту.

Звичайно, у випадку дошкільного навчання можна вести мову про перші три рівні мовленнєвих одиниць, які охоплюють активний граматичний мінімум.

Рівні понад фразової єдності та [текст](#) відносяться до пасивного граматичного мінімуму, вони допомагають створити мовне середовище. При цьому розповідь англійською мовою має супроводжуватись перекладом .

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

Досліджуючи мовлення дітей шести років, А.Н.Гвоздьов, Н.І.Гаврилова, А.Д.Павлова зробили висновок, що засвоєння граматичного матеріалу у дитини починається з речення, які, за словами В.Г.Адмоні, є структурним каркасом висловлювання. Цей висновок є теоретичною основою системи навчання граматики іноземної мови з використанням зразків мовлення.

Процес засвоєння дітьми речень - складний і багатоступеневий, На початковому етапі засвоєння мови спостерігаються чітко окреслені обмеження у обсязі речення, превалювання простого синтаксичного цілого, яке складається з одного ізольованого слова.

Прикладами таких слів-речень у англійській мові є наказові речення. Засвоєння дітьми наказового способу дієслова пояснюється тим, що цей спосіб виражає бажання дитини і є важливою умовою для ігор. Розширення речення з одного слова до трьох становить значну трудність для дитини, після подолання якої наступне розширення обсягу речення не викликає проблем.

У навчанні дошкільників англійської мови необхідно керуватися принципами:

- 1.свідомості;
- 2.зіставлення та порівняння граматичних явищ;
- 3.однієї труднощі (на занятті вводиться один чи лише кілька взаємозв'язаних зразків мовлення);
- 4.автоматизації граматичних навичок;
- 5.презентації граматичних явищ з урахуванням віку та етапу навчання.

При формуванні автоматизації граматичних навичок необхідно керуватися принципом систематичної повторюваності одних і тих самих граматичних форм у зразках мовлення та принципу активної мовленнєвої практики.

З перших занять педагог має використовувати наказові форми дієслова (Stop talking! Listen to me! !). Після введення імперативних речень, обмежених лише дієсловом, використовуються речення з іменником: Take a ball! Give me a toy! Слідом ідуть речення з теперішнім тривалим часом (What are you doing? I am jumping. Alla is running).

Пізніше подаються речення із займенниками (She is running).

Етапу практики передують етапи введення матеріалу та тренування.

Введення того чи іншого зразка мовлення, що містить граматичну структуру, не вимагає пояснення. Необхідно лише подбати про створення відповідної атмосфери гри, яку супроводжує цікава наочність (картинки, Іграшки, діафільми та ін.).

Тренування передбачає виконання цілої системи вправ, що ґрунтується на принципові від простого до складного. Це можуть бути вправи типу:

1. Аудіювання граматичної конструкції.

Діти, ми підемо на день народження до Карлсона. Карлсон запитує:"What do you like?" Вінні-Пух відповідає: "I like honey, ice-cream".

2. Вживання структури з опорою на наочність.

В кафе офіціант запитує: " What do you like?" Дитині пропонують набір картинок. Дитина: "I like milk? chocolate".

3. Вживання структури без опори на наочність.

Вчитель: "Діти, завтра ми запросимо в гості Снігуроньку і Діда Мороза. Чим ми будемо їх пригощати? Подумайте, що ви самі захочете з'їсти разом з ними. Що ви любите?" What do you like?" Дитина: "I like candies."

4. Самостійне вживання структур.

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

Педагог: "Зараз ми будемо робити зарядку. Скажіть, що ви любите робити". Дитина: " (I like) to play, to jump, to run."

Деякі методисти пропонують використовувати переклад однотипних речень з рідної мови на англійську та навпаки. Однак для п'ятилітніх дітей ця справа складна, необхідно виконувати її уважно, щоб діти не перевтомлювались[Альошина Т.І. Навчання іноземної мови в дитячому саду [Текст] // Дошкільне виховання. - 1982. - № 7. - С. 40-43.].

Після тренування граматичних структур можна переходити до застосування їх у мовленні. Для цього педагог пропонує дітям різні ситуації спілкування у формі гри.

Наведений у прикладах граматичний матеріал відноситься до активного мінімуму. Однак не слід забувати, що не усім дітям під силу відтворювати цей матеріал у власному мовленні. Значна кількість дітей може обмежуватись словами - наказами: Sit down! Stand up!, цитуванням лічилок і віршів.. Особливо сором'язливі діти можуть взагалі "не розкритись" впродовж багатьох занять. Проте під час режимних моментів вихователь може почути, як дитина сміливо віддає накази іншим дітям, особливо, якщо вона не бачить дорослих.

Навчання аудіювання

Оволодіння усним мовленням включає вміння розуміти мовлення інших людей та вміння висловлювати свої думки іноземною мовою. Говоріння та аудіювання – це дві взаємопов'язані складові усного мовлення. Фази слухання та говоріння у спілкуванні змінюють одна одну. Аудіювання - це не тільки сприймання повідомлення, але і підготовка у внутрішньому мовленні зворотної реакції на почуте. Отож, аудіювання готує говоріння, а говоріння - допомагає формувати сприйняття мовлення на слух.

Аудіювання на початковому етапі навчання англійської мови є і метою, і засобом навчання. Оволодіння аудіюванням дає не лише можливість реалізувати цілі навчання, допомагає дітям порозумітися засобами англійської мови, а й формує у них уміння уважно слухати, розуміти висловлювання рідною мовою, у широкому сенсі виховує культуру слухання, розвиває пам'ять, зокрема слухову. Аудіювання є надійним засобом навчання мови, сприяє оволодінню її звуковою формою, фонемним складом, інтонацією. У свою чергу засобами аудіювання йде засвоєння лексики та граматичних структур.

Деякі методисти вважають за необхідне створювати на заняттях з іноземної мови у дошкільному закладі умови, де б діти постійно знаходилися, "купалися" у потоці іншомовного мовлення.

Розрізняють два види аудіювання: аудіювання з повним розумінням та аудіювання з розумінням основного змісту почутого. Г.В.Рогова наголошує, що для раннього етапу навчання можна застосовувати лише аудіювання з повним розумінням. Автор посібника розділяє цей погляд.

Навчаючи дітей аудіювання, педагог має розв'язувати такі завдання: 1.вчити сприймати і розуміти на слух одиниці мовлення (фонемні, словосполучення, мікротексти); 2 формувати аудитивні навички та уміння.

У процесі оволодіння аудіюванням діти часто зустрічаються зі значними труднощами. Оскільки аудіювання- це внутрішня діяльність, яка не піддається спостереженням, то необхідно поступово формувати механізм аудіювання мовленнєвих одиниць різних рівнів - від фонем до слова, від слова до словосполучення, від словосполучення до срази чи речення.

Аудіювання на рівні мікротексту відноситься до більш віддалених етапів навчання. Речення у такому тексті мають об'єднуватись семантично-комунікативною ознакою.

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

Перед початком навчання аудіювання необхідно продумати послідовність його реалізації. Педагог повинен 1.Підібрати матеріал для аудіювання. 2.Вибрати форму подачі відібраного матеріалу.3.Відібрати опори, що полегшать процес сприймання (наочність, міміка, жести, інтонація тощо).4.Визначити кількість подач матеріалу.5.Обрати форму контролю.

Новий навчальний матеріал презентується на занятті введення нового матеріалу. Перший етап заняття відводиться для аудіювання. Протягом 2-5 хвилин діти зосереджено слухають казкову (проблемну) історію, яку розіграє перед ними учитель. Як правило, ця історія охоплює від 4 до 10 речень (в залежності від порядку циклу), її змістом є сюжет, пов'язаний з пригодами казкових персонажів, ролі яких виконують самі діти під керівництвом Королеви Казки, а роль Королеви виконує педагог. Перед початком подачі нового матеріалу (особливо на перших заняттях) діти слухають виступ Пані Вимови з її дресированими звірятами. Слухання ізольованих звуків та слів у виконанні звірят допомагає налаштувати механізм сприймання дітей на більш складний матеріал. Далі розгортається подача нового матеріалу. Наприклад, заняття з теми: "Будинок. Меблі". Вчитель: "До нас у гості з Африки прилетів папуга. Він розмовляє англійською мовою. Послухаємо, що він каже ("My name is Parrot. I live in Africa. I am five")". Вчитель: "Діти, папузі дуже сподобався наш будиночок. Ось, що він каже: "I see window. (Вчитель жестами показує: «І»-я, "see"-бачу, "a window вікно)."I see a door (двері)."I see a ceiling (стелю)". "I see a floog (підлогу)".

Перше пред'явлення йде без перекладу. Темп мовлення педагога природний (100-120 слів за хвилину). За другим пред'явленням педагог тричі повторює кожну фразу і перекладає її, темп можна уповільнити, але слова не розтягувати, а подовжити тривалість пауз. Як і під час першого пред'явлення, педагог користується опорами для семантизації нового тексту. У кінці етапу введення педагог запитує дітей, що вони зрозуміли.

Наступний етап - розучування, під час якого діти мають можливість прослухати матеріал втретє і тут же повторити почуте. Четверте пред'явлення матеріалу буде на етапі "Музичний сеанс", коли діти знову почують матеріал, але без перекладу на фоні легкої інструментальної музики.

Т.К.Полонська пропонує використовувати для аудіювання фабульні тексти (казки), які завжди привертають увагу дітей. Фабульні тексти характеризуються невеликими розмірами, стійкістю сюжету, простотою, елементарністю, їх необхідно супроводжувати яскравими ілюстраціями. В ілюстраціях до фабульних текстів співвідношення зорового і звукового рядів на початку має бути приблизно однаковим (один до одного). Ілюстрації є важливим засобом семантизації поряд з перекладом.

Для аудіювання важливо підбирати матеріал, записаний носіями мови. Це можуть бути вірші, лічилки, пісні, коротенькі історії. Необхідно забезпечити слухання такого матеріалу з перших занять. Звичайно мовлення у звукозапису сприймати важче, тому форма подачі повинна викликати у дітей позитивні емоції: запис красивої музики, голосів тварин та птахів. З метою наближення умов формування аудитивних навичок до природних можна використовувати відеозапис мультфільмів та дитячих фільмів-казок.

Контроль розуміння почутого може проводитися за допомогою таких засобів:

1. Малюнків, іграшок.

Педагог читає дітям пари слів, а діти мають показати малюнок (іграшку) із зображенням почутого: Наприклад: a mouse миша, a house будинок, a car машина. Педагог

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

демонструє ляльку, яка гуляє і говорить. "Aīice is going". Діти: "yes". Потім садить ляльку і говорить: "Aīice is runnsng". Діти: "No".

3. Виконання наказів педагога Педагог: Run, jump,walk/ Діти виконують

Навчання англійської мови в молодшій групі.

Фонетика.

Опрацювання фонетичного аспекту іноземної мови в роботі з дітьми 4-го року життя передбачає розвиток артикуляційного апарату та мовного дихання у відповідності до особливостей звукового складу англійської мови; формування та розвиток фонематичного слуху; оволодіння правильною вимовою звуків, що повністю аналогічні до звуків рідної мови (І група звуків: наприклад, [f] [m], [i], [e], [n] та ін.) або подібні, але мають певні відмінності у вимові (ІІ група звуків: як-то, [t], [H], [d], та ін.) Лише в кінці навчального року можна включити звуки, що не мають аналогів в рідній мові (ІІІ група звуків: наприклад, [ae], [ɜ:], [o] та ін.). Кількість звуків, яка пропонується дітям для опрацювання на одному занятті, не повинна перевищувати 2-3 звуки, серед яких лише один може належати до ІІ або ІІІ груп.

З дітьми цього віку робота над формуванням правильної звуковимови відбувається в ході організації індивідуальної та групової роботи як на спеціально організованих заняттях, так і в позазанятійний час, під час використання мовленнєвих вправ імітативного характеру. Робота відбувається у вигляді виконання певних послідовних дій, бажано рухових, які супроводжуються текстом, що спонукає дітей до імітації звуків, що промовляє педагог.

На окрему увагу заслуговують фонетичні ігри, серед яких: ігри на формування навичок фонематичного слуху, тренування дітей у сприйманні звуків на слух, тренування селективного слухання, формувати навички фонематичного слуху і правильну артикуляцію звуків англійської мови тощо. **Гра «Один зайвий» («Odd One Out»)**

Мета: формувати навички фонематичного слуху, тренувати селективне слухання. Учитель пропонує учням вибрати з трьох або чотирьох слів те, у якому немає певного звуку (зайве слово). Наприклад:

meet, seal, sit, veal (зайве слово sit)

bat, pen, and, sad (зайве слово pen).

Методом виокремлення потрібного звуку може бути оплеск після «зайвого слова» або діти можуть просто назвати його.

Гра «Зіпсований телефон» («Chinese whispers»)

Мета: формувати навички фонематичного слуху і правильну артикуляцію звуків англійської мови.

Педагог чітко називає звук чи слово пошепки для кожного ряду. Діти намагаються якомога чіткіше вимовляти пошепки почуте слово, щоб воно дійшло до останнього гравця і зберегло свою первинну форму. Перемагає той ряд, останній гравець якого правильно назвав слово, яке дійшло до нього.

Популярним є також і *вправи* на імітацію. Гра «Імітації»

Мета: формувати правильну артикуляцію звуків англійської мови.

Педагог (дорослий) пропонує дітям вправи на імітацію, пояснюючи учням, на що схожа вимова того чи іншого звуку.

- вправа «Гуси» (звук [g]);

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

- вправа «Жуки» (звуки [ʒ] та [dʒ]);
- вправа «Їжачок» (звуки [f] та [v]);
- вправа «Мухи» (звук [ð]);
- вправа «Насос» (звук [θ]);
- вправа «Задуваємо свічки на торті» (звук [p] та [h]);
- вправа «Кашель» (звук [k]);
- вправа «Повітряні кульки» (звук [s]), тощо.

Подібні вправи педагог (дорослий) може сам складати для відпрацювання саме того звука, який вивчається.

• **Казка про Mr. Language**

Мета: формувати правильну артикуляцію звуків англійської мови.

Діти, Mr. Language – це ваш друг, який буде вам допомагати. У нього дуже гарна вимова, тому що він – англієць. Давайте спробуємо вимовити звуки так, як це робить він. Вранці Mr. Language прокинувся, встав, відтулив штори на вікні [w] – [w]. Погода була чудова, він вигукнув [a:], [ɔ:]. Вирішив прибрати у кімнаті, вибити килими [p] – [b]. Трохи попрацював пілососом [t] – [d], протер дзеркало [h] – [h]. Поснідав та вирішив попиту чаю, проте він був гарячий. Mr. Language подмухав [f] – [v].

Пішов на прогулянку після сніданку. Надворі побачив пташку, яка звала пташенят: [vi:] – [vi:] – [vi:]. Під деревом сиділа мати – свиня з поросятами та звала їх: [wi] - [wi] - [wi]. Назустріч йому вибіг злий собака та загарчав: [r] – [rrrr], Mr. Language сказав у відповідь [brr]. Він тупнув ногою, і собака втік.

Раптом підповзла змія та засичала: [ʃ] – [ʃʃʃ]. Вона зламала зуба та засичала: [θ]-[ð]. Mr. Language усміхнувся і пішов додому, де на нього чекали справи.

Фонетичний матеріал можна розучувати в контексті вивчення віршів, римів тощо.

Лексика.

4-й рік життя. Основною метою формування словникового фонду у дітей цього віку є створення умов для міцного закарбування лексичних одиниць в пам'ять формування у них умінь розпізнавати ці слова та вичленовувати їх з мовленнєвого потоку. Створення англомовного фонду обмежується назвами предметів та явищ, що належать до найближчого оточення дітей з метою підвищення ефективності запам'ятовування матеріалу. Крім того, лексичні одиниці повинні бути короткими та легкими для вимови дітьми. Кількість нових лексем, що презентуються дітям на одному занятті не перевищує 2-3 одиниці.

Слова можуть містити звуки третьої групи, але лише в тому випадку, якщо вони пропонуються для сприймання та розуміння на слух дітьми, а не для відтворення ними.

Тематика для молодших груп

«Давайте знайомитися!» (Let's get acquainted!), «Моя сім'я» (My family), «Мої іграшки» (My toys), «Я - українець» (I am Ukrainian), «Свійські і дикі тварини» (Domestic and wild animals), «Їжа. У супермаркеті» (Food. At the supermarket), «Фрукти. Овочі» (Fruits. Vegetables), «Свята, відпочинок, розваги» (Holidays, rest, entertainments), «Подорож у казку» (Fairy tails), «Частини тіла. Зовнішність» (Parts of body. Appearance.),

«Побут, меблі, одяг, взуття» (Way of life, furniture, clothes, footwear), «Будинок. Меблі» (House, furniture), «Пори року. Погода і природа» (Seasons. Weather and nature), «Птахи і рослини». (Birds and plants), «День народження» (Happy birthday).

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

Граматика.

На початковому етапі діти успішно засвоюють зразки мовлення у такій послідовності:

1. Звертання + дієслово у наказовій формі. Nina, jump!
2. Наказова форма дієслова + іменник. Bring a ball!

Середовище та засоби:

Аудитивна наочність використовується тільки у вигляді звукового фону (без слів) або у вигляді пісні, яка виконується самим вихователем як супровід до фізкультхвилинки чи гри (для підготовки мозку дитини до сприймання ЇМ як такої). Візуальна наочність. Можна використовувати натуральну, але зрідка. Предметна наочність: великі Іграшки яскравих кольорів з великими частинами тіла і з невеликим навантаженням деталями. Картинки великого розміру: демонстраційні - форматів А1, А2. не використовуємо сюжетну наочність, лише предметні картинки. Зображення на картинках повинно бути теж яскравих кольорів. Аудіовізуальну наочність не використовуємо.

Навчання англійської мови в середній групі:

Фонетика.

З метою формування правильної звуковимови англійською мовою, продовжується робота з розвитку м'язів мовного апарату, мовного дихання, фонематичного слуху; проводиться робота по удосконаленню вимови звуків І та ІІ груп, продовжується робота по ознайомленню зі звуками ІІІ групи та створюються умови для активного їх вживання як окремо, так і у складі слів. Зазначені завдання реалізуються під час організації мовленнєвих вправ на звуконаслідування, які плавно поступаються місцем фонетичній зарядці.

Остання являє собою коротку розповідь рідною мовою з незначним змістовним навантаженням подій. Бажано, щоб більшість розповідей були створені на основі роботи з одним або двома героями, з яким періодично щось трапляється, які приходять в гості, надсилають листи, готують сюрпризи. Кількість звуків, які включаються у фонетичну зарядку, варіюється від 3 до 5 в залежності від їх складності. В разі необхідності проводиться індивідуальна робота з деякими дітьми в інших видах діяльності.

Фонетичний матеріал також можна розучувати в контексті вивчення віршів, римівок.

Лексика.

5-й рік життя. продовжується збагачення словникового фонду дітей лексичними одиницями, що означають предмети та явища найближчого оточення. Але слова стають довшими та більш складними для вимови дошкільниками. Збільшується розмаїття тем у відповідності до ускладнення загального програмового змісту навчально-виховного процесу в ДНЗ та пізнавальних інтересів дітей з урахуванням індивідуально-диференційованого підходу. Лексичні одиниці, що пропонуються дітям для засвоєння та активного вживання, включають звуки всіх трьох груп. Кількість слів, які пропонуються для презентації на одному занятті - 3-4.

Граматика.

Наступний етап вивчення граматики передбачає оволодіння дітьми граматичними конструкціями у такій послідовності.

1. Наказова форма дієслова + іменник з прийменником. Put on the table!
2. Наказова форма дієслова + іменник + іменник з прийменником. Bring the doll from the box!

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

3. Іменник+дієслово у дійсному способі. Nina is jumping! Sasha is eating!

Аналіз дитячого іншомовного мовлення показує, що Спочатку діти на місці підмета у простому двоскладному реченні вживають іменнику називному відмінку (Ann is running.); пізніше підмет вже може виражатись займенником (She is running), причому найчастіше це займенник 3-ої особи однини (he; she; it).

Діти швидко схоплюють закономірність утворення однини і множини, що є важливим чинником в іграх дітей.

Середовище та засоби:

Аудитивна наочність: аудіокасети з записами пісень ЇМ як фон або супровід до інших видів діяльності, моментах релаксації, фіз. вправах та фізкультхвилинках. Все інше виконується вихователем. Візуальна наочність: розмір може бути і великим і вже середнім, спектр кольорів розширюється (додаємо природні: коричневий, білий), але деталями іграшки не повинні бути перевантажені. Постає необхідність в більшій функціональності іграшок (сідає, ходить, крутить руками...). Натуральна наочність використовується епізодично і лише на етапі закріплення. Розмір демонстраційної наочності залишається. Використовуємо предметні картинки за варіативним принципом (ознайомлюючи зі словом «стіл» на картинках показуємо, що він може біти великий, маленький, квадратний...), кількість предметів на картинці збільшується до 3-4, але вони великі, не обтяжені емоціями (лише основні: посмішка, смуток...). Поступово вводимо роздатковий матеріал.

Навчання англійської мови в старшій групі.

Фонетика.

Робота по розвитку артикуляційного апарату та дихання продовжується, але проводиться виключно в індивідуальному порядку, і приблизно раз на місяць для всієї групи. Фонетична зарядка повністю вже домінує в процесі формування правильної звуковимови, можна часто використовувати музично-дидактичні ігри. Зміст роботи дедалі набуває більш сюжетного характеру (в підготовчій групі розповідь вже може бути довгою і розтягнута на два рази). Активно працюємо над формування правильної вимови звуків II і III групи, особливу увагу приділяючи останній. Кількість звуків, над якими відбувається робота протягом одного заняття: 4-6. В ході фонетичної зарядки відбувається відпрацювання звуків, які є найбільш важкими в рамках даної теми або присутні в словах, що вивчатимуться на даному занятті. Проблематичні звуки (такі, що затрудняють вимову для певних дітей) опрацьовуються під час індивідуальної роботи з дітьми в позазанятійний час.

Робота над звуковою стороною мовлення дітей дошкільного віку (корекція, виправлення фонетичних огріхів тощо) повинна відбуватися впродовж усього заняття, а завдання щодо знайомства дошкільників з артикуляційним укладом, правилами звуковимови, диференціації звуків мовлення тощо повинні вирішуватися під час окремого заняття з виховання звукової культури мовлення, починаючи з четвертого року життя.

На цьому етапі доцільним буде вивчення **скоромовок**. Скоромовки не тільки допомагають дітям здобути навички вимови на перший погляд схожих одне на одного англійських слів, не тільки знайомлять дітей з новими словами, але й виконують велику психологічну задачу: допомагають дітям пересилити самих себе у швидкій усвідомленій вимові довгих англійських речень. Наприклад, розучування звуків:

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

[s] – [ʃ] – «She sells seashells by the seashore. The shells she sells are surely seashells». «Mrs. Smith's Fish Sauce Shop». «Surely Sylvia swims!" shrieked Sammy, surprised.

[w] – «While we were walking, we were watching window washers wash Washington's windows with warm washing water».; Why do you cry, Willy? Why do you cry? Why, Willy? Why, Willy? Why, Willy? Why?

Римівки також дають можливість відпрацювати не лише кожний окремих звук, але й вимову його в різних сполученнях. Паралельно йде засвоєння правильної інтонації з необхідними паузами та чергуванням низхідних та висхідних тонів. А в цілому, римування англійською – це засіб активізації та налаштування учнів на роботу, оскільки вони допомагають зняти напругу та скутість. Наприклад:

«*Playing Airplane*». [v] - Ви коли – небудь грали в «літачок»? Напевно, ви розправляли руки, немов крила, злегка нахилилися вперед – і ось ви вже летите. Маленькі англійці теж люблять грати в цю гру. Але замість звука [ж] вони вимовляють звук [v]. Давайте пограємо в «англійський літачок»: «The plane is travelling up in the sky, vvv – vvv – vvv, Moving so fast and ever so high!».

Отже, представлений опис організації вивчення дітьми дошкільного віку англійської фонетики свідчить про дотримання принципових положень у процесі навчання, серед яких такі:

1. Імітація. Діти дошкільного віку можуть досить активно, емоційно і якісно засвоювати звуки шляхом імітації, цю здатність потрібно використовувати не лише на початкових етапах навчання, а й розвивати у ускладнювати пізніше на етапах вправлення, тренування та практики спілкування.

2. Висока пластичність мовного апарату дітей дошкільного віку - діти можуть чітко вимовляти ті звуки і інтонації, що презентує педагог (дорослий) і перебудовувати свою інтонацію. З огляду на це, дуже важливо слідкувати за своєю вимовою.

3. Свідоме сприйняття фонетичного матеріалу - вже з перших занять необхідно пояснити різницю між рідною та іноземною мовами, якщо педагог (дорослий використовує перекладників метод) - постійний аналіз, порівняння звуків, інтонації.

4. Умовою розуміння дітьми звукової систему іноземної мови є проведення їх ігор на узагальнення та порівняння звуків.

5. Робота над формування фонетичних навичок проводиться під час спеціального етапу заняття - фонетичної зарядки, який відбувається у формі звукової імітаційної гри. Фонетична зарядка - засіб розвитку правильної взаємодії мовленнєвих органів та має значення у відпрацюванні правильної вимови звуків та раціональної інтонації звуків.

Основними видами ігор у процесі вивчення фонетики є: на формування навичок фонематичного слуху, тренування дітей у сприйманні звуків на слух, тренування селективного слухання, формувати навички фонематичного слуху і правильну артикуляцію звуків англійської мови.

Ефективними для розучування фонетичного матеріалу будуть імітаційні вправи, якісно урізноманітнюють процес вивчення фонетики скороговки, римівки,

Серед провідних засобів вивчення дітьми дошкільного віку англійської фонетичного матеріалу, такі: наочні (картинки, відео та аудіо презентація), словесні (демонстрація – промовляння звуку педагогом (дорослим), пояснення вимови звуку тощо).

Лексика.

6-й рік життя. Відбувається інтенсивне збагачення словникового фонду дітей за рахунок поповнення та розширення тематики, зміст якої обумовлюється, в першу чергу,

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

колом інтересів самих дітей. Лексичні одиниці можуть бути досить складними, оскільки артикуляційний апарат дітей достатньо розвинутий, і вони володіють уміннями вимови Іншомовних звуків. Особливої уваги приділяється добору слів за суміжними темами (теми, які доповнюють одна одну), що дає можливість розвивати у дітей уміння інваріантного формування власних висловлювань. Активна робота проводиться у напрямку вправлення дітей у поєднанні 2-3 частин мови, що постає підґрунтям для удосконалення навичок граматично правильного мовлення. В залежності від індивідуальних особливостей дітей та складності лексичних одиниць, кількість їх подання на одному занятті варіюється від 3 до 5.

Тематика для старшої групи

«Давайте знайомитися!» (Let's get acquainted!): «Моя родина» (My family), «Я - українець» (I am Ukrainian), «Мої улюблені іграшки» (My favorite toys), «На фермі», «У зоопарку» (At the Zoo), «У супермаркеті» (At the supermarket), «Мій робочий день. Частини тіла. Зовнішність» (My working day), «Кімната. Будинок» (A room. A house), «Свята, відпочинок, розваги» (Holidays, rest, entertainments), «Пори року. Погода і природа» (Seasons. Weather and nature), «Птахи і рослини» (Birds and plants), «Місто. Транспорт» (A town. Transport), «Професії. Хобі» (Professions. Hobbies), «Подорож у космос» (A trip into the Universe), «Скоро в школу. Алфавіт» (It's soon to the school. Alphabet).

Грамматика.

Процес засвоєння дітьми часів англійської мови у старшій групі має здійснюватися у такій послідовності:

1. Present Continuous - теперішній тривалий.

2. Present Indefinite - теперішній неозначений.

3. Present Perfect - теперішній доконаний.

4. Past Indefinite - минулий неозначений.

5. Future Indefinite - майбутній неозначений. Пріоритетність вживання теперішнього тривалого часу обумовлено характерною властивістю дітей супроводжувати дії коментарем (Я стрибаю - I am jumping. Коля грається - Kolya is playing. Котик вмивається - A kitten is washing.).

Одночасно з теперішнім неозначеним часом з переважанням речень на вживання 3-ої особи однини (Valya likes apples) діти починають вживати теперішній доконаний час, що пояснюється їхньою зацікавленістю у результаті. Форми минулого і майбутнього часу вживаються ще пізніше. Діти, як у рідній так і у англійській мові, пізно починають вживати умовний спосіб дієслова.

Вживання заперечних речень викликає значні труднощі у дітей, крім того заперечні речення зустрічаються в дитячому мовленні досить рідко. Серед запитальних речень першими з'являються загальні запитання та спеціальні запитання зі словом "Where", пізніше зі словом "What", потім "Who". Інші запитальні слова з'являються ще пізніше.

Педагоги - дослідники дитячого мовлення звертають увагу на те, що діти часто пропускають допоміжні дієслова, за допомогою яких утворюються запитання, та дієслова - зв'язки у складених присудках. Це ж стосується і вживання прийменників, хоча конструкції з прийменниками у мовленні дітей зустрічаються досить рано.

У дослідженнях А.Н.Гвоздьова, Т.А.Мусеїбова наведено послідовність у засвоєнні дітьми "просторової технології" вживання прийменників. Спочатку діти починають використовувати прийменник -to, пізніше -for останніми -on, under:

Мельник Н. І. Подорожуємо у світ англійської мови. – Н. І. Мельник. – Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. Проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред.. Г.В.Беленька ; авт.. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, В.М.Вертугіна та ін. – К. :Київ.ун-т ім.Б.Грінченка, 2016. – 352с. С. 315-337.

Дошкільне мовлення дітей характеризується невеликою кількістю прислівників та прикметників. Ці [частини мови](#) з'являються у мовленні пізніше дієслів та іменників. Діти без особливих труднощів сприймають присвійний відмінок іменників, який методисти радять включати після введення дієслова to have .Ann has a ball. Ann's ball.

Середовище та засоби:

Починається активне використання адитивної наочності у вигляді казок рідною мовою з вкрапленням Іноземних слів, команд та основних мовленнєвих зразків ІМ. Пісні, записані на касети, застосовуються вже з метою навчання дітей. Пісні у І випадку можуть містити новий словниковий матеріал, а пісні іноземною мовою виступають різновидом активізації та повторення пройденого. Також в І половині року можна презентувати дітям коротенькі діалоги з опорою на наочний супровід. Натуральна наочність постійно використовується на етапах активізації і закріплення мовного матеріалу. Предметна наочність вже може бути різних розмірів, природних кольорів і детально навантажена. [Іграшка](#) обов'язково повинні [мати](#) вирази обличчя та очей і статі. Бажано, щоб було декілька варіантів одного героя для запобігання стереотипності запам'ятовування. Дуже активно входить роздатковий матеріал. Демонстраційна наочність може бути зменшена за розміром: мінімальний розмір 10*12 см, змістовне навантаження не більше 10 предметів. Починаємо поступове використання фабульних текстів. Схеми вводимо плановірно. Діафільми включають до 10 кадрів. Відеофільми, по можливості, включаються систематично. В них можуть з'являтися нові мовленнєві зразки, але в такому контексті, який дає змогу самостійно зрозуміти їх зміст без уточнення дорослими.

Діти 7-го року життя. Входять в роботу аудіо записи з текстами для аудіювання. В такому випадку абсолютно весь матеріал повинен бути знайомим. Діалоги збільшуються за розміром та ускладнюються, але оскільки діти не бачать джерела мови, бажано, щоб діалоги велися одним і тим же героєм і тоді діти будуть сприймати Інформацію з опорою на образи, які були створені під час знайомства з героєм, тобто на внутрішню наочність. Пісні та римовки постійно присутні як супровід до рухових дій. Натуральна наочність присутня повсякчасно предметна, демонстраційна використовується не так активно, як раніше - більше уваги тепер приділяється моделям, макетам та схемам. Можна використовувати систему «кроні». При можливості велику увагу приділяємо застосуванню аудіовізуальній наочності.